

Endródi Szabó Ernő

ZSENGÉK

*Maul Melan ifjúkori verseiből**(képeslap)*

ziháló/dohogó/fújtató mozdonyokkal át a hágón
 a ménkű üsse meg! nem kívánom senkinek! kifogtuk
 az időt! úristen micsoda hóvihar! mintha száz
 öregördög és száz boszorka együtt rázta kavarta
 fúttabőgette volna az erdőt a hegyet a hó-
 felhők öklözte szurokszín eget jégszilánkok
 tükristályok tiszta szibéria (erről bővebben
 majd ha hazamegyek) hát megérkeztem végre szerencsésen
 az indóháznál az erdész várt és a völgyben ez az
 istenhátamögötti behavazott éden mindez még az
 elmúlt héten most itt ülök szobámban – látnod kéne:
 akárha mesében – szobám mint ez a kastély ez a kert
 mint ez az elsüllyedt völgy („istenhátamögötti
 éden”) télnyugalmú jóillatú kicsi a mélybarna komód
 és a szekrények birsalmával birsalmasajttal dundi
 dunsztosüvegekkel teli kandin villognak rám kíváncsin
 csillognak lámpám éjjeli fényében most is mikor a
 bársonyfüggöny előtt diófaasztalomon girbegurba betűimet
 rovom s köröttem lengedez méz sajt naspolya télialma
 és körte illata és szürke párát lehel az ablak-
 mélyedésben forralt vörösborom fahéj és kömény
 és gyömbér jószága uralja szobám a benyúlóban meg
 aszaltszőlő jegyében zajlik az élet hát itt élek
 rendszerint hajnalig írok/olvasok háromtájt vetett
 ágyba tornyos dunna alá bújok két pufók puttó
 keretezte madonnaarc és kitömött bércisatárt
 szárnyai alatt – hogy' csodálnád ezeket remek
 darabok – lámpát oltok fekszem a sötétben fülelek
 s hallgatok félálomban fölneszelek még a tűz
 duruzsolására: mintha rőt élőlény morogna/fészkelődnék
 föl-fölfénylő öntöttvas-ketrecét nyaldosva
 elalszok –
 s álmomban kivirágoznak a kertben
 madonnaillatú
 magnóliabokrok

(idilli pillanat)

még a kertkapuban de már az
 udvart rekesztő sövényen túl
 bodzabogyó leve sötét cseppje tenyeremre
 hull a Nap tombol rekkenő tiszta az ég
 bodzalevél zöldje sűrű levélfüggöny
 szűri a fényt – íme a pirosorcájú
 fényképész (fehér ing kék zsakett) föláll
 és két kézzel integet majd a kukucskát szeméhez kapva
 masináját vadul kattogatja lóca lódul és tódul
 persze sűrül-sűrül asztal mögé sátorközépre
 erre-arra a lakodalmas nép és az ifjú pár természetesen

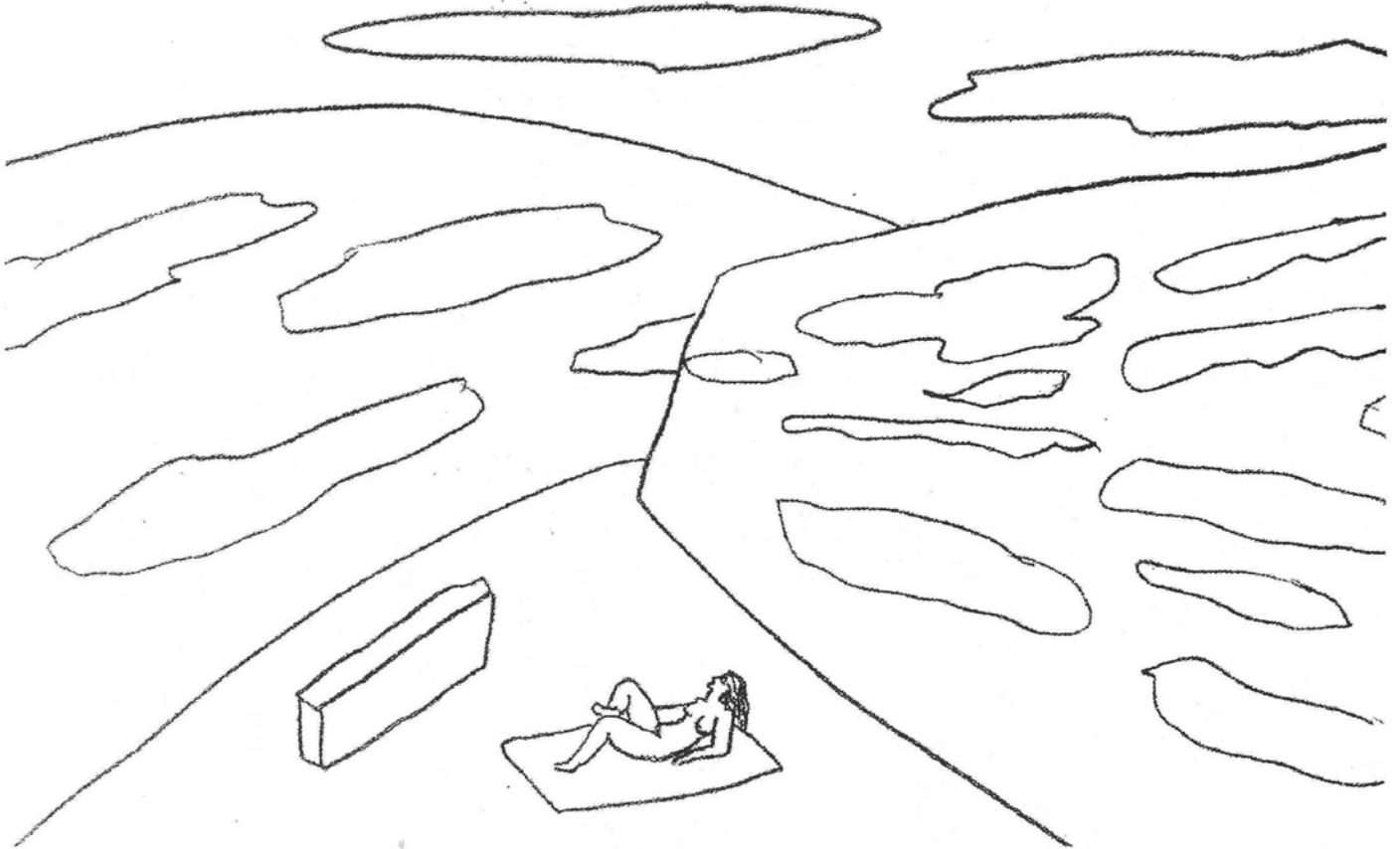
mindvégig középtájt (ó azok a mosolyok azok a konok
zabálásba torzult bortól szétmart arcú ki-ha-én-nem
dölyfű rokonok ahogy' nyomakodva tülekedve mind arra
lesnek hogyan lesz előnyös – és még előnyösebb – a
beállítás és nemkülönben igen az ifjú pár leül és föláll
leül és föláll és folyvást karonfogva mesterünk remekel:
örökkévaló pózba rendez int parancsol csendet kér fegyelmez)
még látom – látjuk – az utolsó beállítást csatt kattant a
kodak nagypapa már a pohárért nyúl csatt a kodak (már alig
hallhatóan) utoljára kattant és fölzümmög mord bögő
nyaladzik a tangó és újra teli az összes lóca és az
asztalvégi pad és: „ó csodálatos ó valóban gyönyörű
ez a mai nap” igen ez a kép a halkuló fotóörökkévalóságba
kövülő majd zajjal/zsivajjal újraéledő rút is meg
szép lakodalmas sátor képe és ez a pillanat
mielőtt bodzalészín kezembe (vibrálását a
Nap beopta szemedbe szád nedves fénylik enyhén
remegő szemed felfénylik elborul fénylik elborul
szád szemed hozzámkészülő) mielőtt blúzod gombja
bodzaszín kezembe forró parázként pattant

(argentin tangó)

tegnapelőtt tegnap koraeste vagy késődélután
őt? tíz? ötven éve? vagy régebben talán?
amint ott ültem – ugyanúgy mint most
ám most is ugyanott – a kávéház teraszán
szóval akkor ott – és most is – (valahonnan
mintha jáspis illata és fenn mintha jade-ég)
a levegőben valami fellobban kigyúl elég
a levegőben valami hirtelen-ősz valami furcsa ámulat
egy jóleső de mégis idegen érzés valami józan kábulat
valahonnan akkor valami édes riadalom (és bennem
most is ez a jáspis-ősz ez a karc-finom fájdalom
amikor etimegica nevetve/fecsegve befordul a sarkon
karonfogva és nekipirulva jönnek az úszásból a
teniszezésből a fiúzásból – gömbölyű far feszes keblek
karjuk mézesre sült – ott és itt lesem őket
panamakalapom karéja és villogó konyakospoharam mögül)
szóval akkor azon a napon – tegnap? tegnapelőtt?
őt? tíz? ötven éve? vagy még jóval azelőtt? kibomlott
bennem valami nevenincs érzés (valami karc-finom fájdalom
koraeste) mikor a túloldal barnájából rámbiccentett
szerkesztőúr-ady-endre akkor azon a délutánból szétindázó
esten a korzó – váradon kolozsvárt kassán vagy épp
budapesten – mézízű élveteg s elomló zenével volt
teli (az utcákon szertesztét plakátrengeteg hirdeti:
a tűzoltózenekart vezényli weingruber szepi) és szállt
remegve habosán kerengve az argentin tangó szállt piros
tetők fölött lebegett szétterülve s lenn a kertekben
rózsák dáliák hortenziák rejtették szirmaik közt a
számtalan bódult szerelmes pillepárt fénylett pezsgett
forrt az estéli város: lám habot vet örvénylik kavargó
az úttestre ki-kicsap dagadoz színes folyamként az
emberáradat: diákok inasok fess bajuszos gigerlik s
mint farsangi maskarák csákóban s mentésen k.u.k. katonák
emitt masamódok s tarka szoknyák között fújtató madám közeleg
s a pingvinküllemű főügyész is föltűnik – karján libeg a
patikus negédes neje – s mögöttük két negédes úrilány
nyomában tipeg a görnyedt gardedám és száll remegve habosán
kerengve az argentin tangó száll az esti ragyogás fölött

szétömölve míg ideleenn árad pezseg kavarog a korzó szóval
akkor azon a napon tegnap vagy azelőtt öt – tíz vagy ötven
éve vagy száz évvel ezelőtt (a levegőben hirtelen
valami ősz valami bámuló pillanat az olvadó jáspis-
égbolton valami kábult riadalom és bennem is valami
régőtől várt féleber álom valami karc-finom fájdalom)
az asztalon konyak és szál gerbera és tangó kereng
ömlik ragyogva/remegve és felejthetetlen a késődelután
(a koraeste) amikor lassúdan alámerült zuhanórepülése
után talpaspoharamban egy magányos pillangó
gyöngyházszínű
összezúzott teste

Napozó

Maul Melan (eredeti nevén Paul Garabet Melanian, 1905 Lemberg – 1991 Greenpeace Valley) költői pályája legelején született versek, amelyek egyetlen kötetében sem szerepeltek, s csak a közelmúltban, hagyatékának rendezésekor bukkanak elő. Keletkezésük idején, az akkor még főként a romantika, a szimbolizmus és a szecesszió szerzőinek hatása alatt álló, „vonzáskörükben” alkotó Melánián szülővárosában, Lembergben élt, s rendkívüli hallgatóként filozófiai, művelődés- és művészettörténeti tanulmányokat folytatott a Tarasz Sevcenko Bölcsészettudományi és Művészeti Akadémián. Akárcsak művei zömében, ezekben a versekben is föllelhetjük a közvetlen vagy közvetett magyar vonatkozásokat, mozzanatokot, utalásokat. Amint azt *Andrew Dee Seabow* (M. M. jóbarátja, kritikusa és egyben kiadója) „*Sárga lebegés*” című, kiváló Melan-monográfiája jóvoltából megtudhattuk, M. M. édesanyja – aki a költő születésekor orvosi műhiba következtében életét veszítette (Gevorg Garabet Melanian-né, szül. Timár Krisztina, Timár Vendel székely lófő és Czárán Hortenzia, egy bőrkereskedő család leánya) – *gyergyói* székely-örmény vegyesházasságból származott. Ez a genealógiai

tény mindvégig meghatározó szerepet játszott a költő életében, központi helyett töltött be gondolkodásában, s erről számos Erdéllyel s általában Magyarországgal, a magyarsággal kapcsolatos írása tanúskodik. Az említett monográfia adatai nyomán derült fény az itt közreadott versek keletkezéstörténetére is. Mindhárom „*Zsenge*” Melan erdélyi útjai során született. A (képeslap)-ot egy hargitai, téli üdülés alkalmával küldte ifjúkora s egyben egész élete meghatározóan nagy, elsőpró erejű szerelmének, a nála két évvel idősebb, ragyogó szépségű lebergi festőművésznőnek, a porosz-litván arisztokrata család sarjának, *Melanie von Wenckheim-Lubicz*-nak. (Melanie emléke, alakja a későbbiekben, még M. M. utolsó éveiben is, az egyre jobban elhatalmasodó betegség miatt jószerivel már-már fölfelejthetetlen, értelmezhetetlen versekben is föl-föltűnik.) Az (idilli pillanat) egy gyergyói családi látogatás során szamosújvári *Haiganus Hagopjan*-nal, távoli rokonával, egészen pontosan negyedunokahúgával esett, rövid, ám annál szenvedélyesebb románcknak állít emléket, míg az (argentín tangó) a kivándorlása előtti nagyváradi útjának élményeit, hangulatát idézi. (*A ford.*)